

Undersøgelse

Videregående uddannelsers arbejde med SPS

Baggrund

Flere og flere studerende på videregående uddannelser modtager specialpædagogisk støtte (SPS). Alene fra 2019-2023 er antallet af SPS-modtagere på universiteter, professionshøjskoler og erhvervsakademier steget fra 12.100 til 20.200. Samtidig har EVA tidligere fundet, at hver femte førsteårsstuderende angiver, at de har en funktionsnedsættelse. Det er en udvikling, der fylder på uddannelserne. I en ny udgivelse har EVA undersøgt, hvordan støtten opleves og organiseres, og hvordan den spiller sammen med undervisning og studiemiljø.

Vi har her samlet de mest centrale resultater om styrker og udfordringer ved ordningen, som er vigtige at holde sig for øje, når de vedtagne ændringer af SPS-systemet skal implementeres, og i det videre arbejde med SPS-ordningen generelt.

Hovedresultater

- SPS bidrager til både styrket faglighed, trivsel og fastholdelse blandt SPS-modtagere på studiet.
- Kvaliteten af støtten afhænger af kontinuitet, koordination og de rette kompetencer.
- Hjælpeidler virker kun, hvis de er tilgængelige og tilpasset den enkelte SPS-modtager.
- Tre tidspunkter er særligt centrale for SPS-modtagere, fordi udfordringerne er størst her: Studiestart, i eksamensperioder og under praktik.
- Samspillet mellem SPS og undervisningen er afgørende for udbyttet.
- Inkluderende læringsmiljøer mindsker behovet for individuelle hensyn.

Kontakt /

Lotte Karlsgaard
Thost
Seniorkonsulent
lth@eva.dk

SPS bidrager til både faglighed, trivsel og fastholdelse

Støtten opleves som en vigtig ressource af de studerende, der modtager den. Studiestøtte, faglig støtte og mentorstøttetimer hjælper med at skabe struktur i hverdagen, fastholde motivationen og understøtte trivsel. Flere studerende fremhæver, at SPS har haft afgørende betydning for, at de fortsat er på studiet. Studiementorer kan desuden gøre det lettere at forstå og navigere i studiekulturen, hvilket styrker tilknytningen til uddannelsen.

Udbytte afhænger af kontinuitet, fleksibilitet og de rette kompetencer

Kontinuitet er vigtig, for at studerende og støttegiver lærer hinanden at kende og opbygger tryghed og forståelse. SPS-modtagere beskriver, at en fleksibel tilrettelæggelse er afgørende for, at støtten passer til deres støttebehov i omfang og indhold. SPS-modtagerne har forskellige holdninger til, om støtten skal være en integreret del af deres studiemiljø eller adskilt fra det, og hvad der har været vigtigst for dem i forhold til, om støttegiverne har specialpædagogiske kompetencer eller fagfagligt kendskab. Dette er interessant at forholde sig til, da der er forskellige kompetencer hos de personer, der yder støttetimer, afhængigt af hvilken type støttetimer der bevilges, og hvilken uddannelse SPS-modtageren studerer på.

Hjælpemidler virker kun, hvis de er tilgængelige og tilpasset

Tekniske og fysiske hjælpemidler som oplæsningsprogrammer, ergonomiske møbler og mikrofoner kan være afgørende for, at studerende med funktionsnedsættelser kan deltage på lige vilkår. Men hvis hjælpemidlerne ikke er tilgængelige i tide, eller hvis de ikke er tilpasset den enkelte studerendes behov, mindskes værdien væsentligt.

Udfordringer ved studiestart, eksamensperioder og praktik

Ved studiestart oplever mange studerende, at komplekse ansøgningsprocesser kan stå i vejen for en god opstart. Det samme kan manglende kendskab eller misforståede forestillinger om SPS blandt studerende, usikkerhed om eget støttebehov, eller frygt for sociale konsekvenser af at modtage SPS. Opsøgende information og tydelig vejledning kan derfor gøre en forskel.

I eksamensperioder har mange SPS-modtagere udfordringer med eksamensangst, at prioritere og strukturere eksamenslæsningen eller afklaring af behov for et hjælpemiddel under eksamen. Klarhed om rammer og forventninger i forbindelse med eksamen er med til at skabe tryghed for SPS-modtagere omkring eksamensperioden.

Praktikforløb på navnlig professionsbachelor- og erhvervsakademiuddannelser stiller nye krav til de studerende. Støtte kan hjælpe både med at finde en praktikplads, forventningsafstemme mellem studerende og praktiksted og fastholde trivsel under forløbet. Der er gode erfaringer blandt SPS-medarbejdere med at have en praktikkoordinator, der vejleder om rammerne for praktik, styrker koblingen mellem SPS og praktik i samarbejde med SPS-administrationen.

Samspelet mellem SPS og undervisningen

De fysiske rammer for undervisningen, undervisningsformer, faglige grupper og forventet studieintensitet er eksempler på forhold, der kan udfordre SPS-modtagere på forskellig vis og derved øge støttebehovet.

Nogle støtteformer nødvendiggør, at undervisere og medstuderende tager særlige hensyn til SPS-modtageren i undervisningen, og de studerendes oplevelse af SPS afhænger i høj grad af rammerne for undervisningen.

I SPS-bekendtgørelsen er der ikke formuleret retningslinjer for underviserens rolle, og hvor nogle undervisere har stor viden om SPS og indarbejder hensyn naturligt, er kendskabet andre steder begrænset. Der kan opstå usikkerhed om, hvor langt underviserne skal gå for at imødekomme behov, og hvor ansvaret ligger.

Nogle undervisere udtrykker gode erfaringer med tydelig arbejdsdeling mellem dem og støttegivere, da det opleves som mest hensigtsmæssigt, mens andre undervisere har gode erfaringer med at have et ansvar i forbindelse med SPS.

Inkluderende læringsmiljøer mindsker behovet for individuelle hensyn

Nogle uddannelser arbejder strategisk med at skabe mere inkluderende læringsmiljøer, som er til gavn for alle studerende, men særligt vigtige for studerende med funktionsnedsættelser. Dette arbejde kan foregå på mange forskellige niveauer.

Nogle uddannelser arbejder med tiltag i undervisningen som fx tidligt på uddannelsen at introducere alle studerende til værktøjer, der kan understøtte kommunikationen i projektgrupper såvel som mellem undervisere og studerende. Andre uddannelser arbejder med tiltag i studiemiljøet som fx en studiementorordning, hvor alle studerende har tilknyttet frivillige studiementorer fra ældre årgange.

Andre tiltag kan handle om kompetenceudvikling af undervisere og fælles retningslinjer for fx tidlig upload af pensum eller for optagelse af undervisningen, eller om organisatoriske greb som fx tildeling af et fast undervisningslokale til hvert hold eller en skemalægning, som understøtter sammenhængende dage indenfor et afgrænset geografisk område.

På tværs af eksemplerne fremgår det, at det kan kræve et tæt samarbejde mellem undervisere, vejledere og administration, men også, at der er et potentiale i at udvikle tiltag, som er gavnlige for alle studerende og ikke kun for studerende med SPS-behov.

Politisk kontekst:

Som en del af aftalen *"En markant styrkelse af erhvervsuddannelserne"* fra maj 2025 er SPS-ordningen på de videregående uddannelser blevet ændret.

Fremover frigives løbende ydelser til studerende med varige funktionsnedsættelser automatisk, så institutionerne ikke længere skal genbestille dem hvert halve år. Støtten kan flytte med på tværs af uddannelser og institutioner, og institutionerne får mere præcise notifikationer, så bevilget støtte eller hjælpemidler hurtigere kan bestilles eller flyttes. Samtidig kan elever og studerende give samtykke til, at tidligere dokumentation gøres synlig for en ny uddannelsesinstitution, så SPS kan være på plads allerede ved studiestart.

Disse ændringer adresserer nogle af de udfordringer, som EVA's undersøgelse har peget på: Den automatiske forlængelse og bedre koordinering imødekommer problemer med en tung vedvarende administration af SPS-støtte. Muligheden for at flytte SPS mellem institutioner og gøre tidligere dokumentation tilgængelig kan lette overgangen til ny uddannelse og reducerer ligeledes barrierer ved studiestart. Endelig kan hurtigere notifikationer og bestillinger sikre, at hjælpemidler og støtte er tilgængelige i tide og dermed bedre understøtte både trivsel og udbytte af undervisningen. Aftalen er dog fortsat ikke fuldt udmøntet og implementeret.

Perspektiver: Hvordan kan uddannelserne styrke SPS?

Undersøgelsen peger på, at det er centralt, at uddannelserne arbejder systematisk med at udvikle generelt inkluderende læringsmiljøer og tiltag, som kan komme både SPS-modtagere og medstuderende til gode. Et mere inkluderende undervisningsmiljø kan aflaste såvel studerende som undervisere, idet SPS-modtagerne kan opleve et mindre individuelt kompensationsbehov, og underviserne kan opleve i mindre grad at skulle navigere mellem forskelligartede hensyn. I det omfang dette kan lykkes, vil det også komme de studerende i gråzonen til gode, fx studerende, som er i gang med udredning og derfor endnu ikke har dokumentation for deres funktionsnedsættelse. Dertil kommer, at nogle af disse tiltag kan være til glæde for alle studerende.

I undersøgelsen har EVA samlet fem centrale opmærksomhedspunkter, som kan styrke arbejdet med SPS:

1. Oplys og vejled om SPS i god tid

Studerende på videregående uddannelser skal kende til deres muligheder for at søge om SPS og ikke holde sig tilbage fra at søge SPS, hvis de har behov for støtten. En vigtig forudsætning for det er, at uddannelserne informerer, indgår i dialog om og medvirker til at afstigmatisere SPS - både før, under og efter studiestart.

2. Hjælp de studerende med at finde den rette støtte

SPS skal rette sig mod den enkeltes støttebehov. For støttetimer handler det om både typen af støtte og støttegivers relevante kompetencer – herunder kendskab til det specifikke studie og SPS-modtagerens behov. Det er desuden relevant at være opmærksom på eventuelle interessekonflikter, hvis støttegiver også har andre roller såsom underviser og eksaminator.

3. Sørg for klare rammer for støtte, herunder hvem der sætter den i gang

Når støtten er bevilget, er det vigtigt at sikre, at støtten rammesættes og sættes i gang. Uddannelsesinstitutionen kan med fordel fastsætte, hvordan støtten sættes i gang, hvem der tager initiativ til møder mellem støttegiver og støttemodtager, samt hvordan der koordineres med anden støtte. Der kan med fordel rettes særlig opmærksomhed mod kritiske perioder som studiestart, opgave- og eksamensperioder, praktikforløb og overgang til arbejdsmarkedet.

4. Sæt rammer for underviseres hensyn i det almene studiemiljø og udveksl erfaringer

Nogle støtteformer kræver, at undervisere og medstuderende tager særlige hensyn, for at støtten bliver virkningsfuld. Det forudsætter, at underviseren er informeret om støttebehovet og ved, hvilke hensyn de kan tage.

5. Sæt spot på udvikling af inkluderende læringsmiljøer

Det, der er nødvendigt for nogle, kan være gavnligt for alle. Ved at arbejde systematisk med at udvikle inkluderende læringsmiljøer kan behovet for individuelle hensyn mindskes. Det gavner studerende med og uden SPS – og kan aflaste undervisere ved at reducere antallet af særlige hensyn, der skal imødekommes.

Datagrundlaget

Undersøgelsen er et kvalitativt casestudie på seks uddannelsesinstitutioner og bygger på interviews med studerende, undervisere, SPS-ansvarlige og støttegivere. Der er i alt interviewet 56 medarbejdere og studerende fordelt på tre-fem interviews per case-institution. Interviewene handler om oplevede udfordringer og potentialer generelt med SPS samt overvejelser om betydningen af organiseringen af SPS-arbejdet og sammenhængen til undervisningen.

EVA – analyser, redskaber og udvikling, der styrker uddannelser og dagtilbud.

EVA

+45 35 55 01 01
eva@eva.dk
www.eva.dk

© 2024 EVA (Danmarks Evalueringsinstitut)

Citat med kildeangivelse er tilladt

Publikationen er kun udgivet i elektronisk form på: www.eva.dk

Foto: [xxxx]

ISBN (www) [xxxx]